

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentum super Cantica canticorum

Gregor <I., Papst>

[Basel], 13. März 1496

Capitulum VIII

[urn:nbn:de:bsz:31-313445](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-313445)

na: ex qua dñi infirma mēbra in ecclesia nu-
triūt: quasi xpm lactāt quē in minis suis
esse pntem cognoscūt. *De q̄b̄ bñ subdit.*

Quod mandragore dederūt odo-
rem in portis nostris.]

Quid per mādragoras herbā sez medi-
cinalē ⁊ odoriferā: nisi virtū perfectōz in-
telligit: per quā perfecti q̄s dñi impfcōz
infirmis tribuūt: in fide quā pdicant
in portis eccle veri medici esse cōprobant
Qui dñi exēpla bonoz operū circūquaq̄s
per sanctaz famā tribuūt: quasi odorē quo
egroti sanent aspergūt. *Sequit.*

Omnia poma noua ⁊ vete-
ra dilecti mi seruaui tibi.]

Hic p. r poma sensus scripturaz scāz in-
telligūt: que dñi ex p̄ribus sc̄is ad nos v̄
q̄s peruenerūt ⁊ credunt: ex arborib⁹ poma
exurgūt: q̄bus aīe delectat. *Oīa ḡ poma
noua ⁊ vetera v̄lco suo seruat: qz si nouū
testm̄i eccle catholica recipit: vt vetus nō
abijciat: sic vetus venerat: vt nouū sp̄ in
ip̄is sacrificijs carnalib⁹ per sp̄m̄ intelli-
gat: in nouo sez xpm̄ venisse p̄gaudēs: in
veteri autē semp̄ venturaz expectās ⁊ dicēs*

Capitulū VIII

His mihi det te fratres
mei suggentē vbera ma-
tris mee: ⁊ inueniā te fo-

quis ⁊ deosculari: ⁊ tā me nemo de-
spiciat.] *In veteri lege eccle posita xpm̄
exoptabat: ⁊ in secreto p̄ris manētē foras
venire: p̄ carnē ad hūanos oculos nō me-
diocriter cupiebat. *Quā ⁊ dauid desiderans
dicebat: Erurge ⁊ ne repellas in finē. Et
alibi. Inclia celos tuos ⁊ descēde. Et erat
as valde cupiēs eū videre dicebat. Trinā
distūpes celos ⁊ descēderes. *Aut ḡ sp̄o
sū foras sp̄osa inuēire ⁊ deosculari: qz: ocu-
piscit sub lege posita: vt p̄ carnē appeat:
vt p̄ amorē ei fuit cui p̄ nō accepta gr̄a
pl⁹ more sp̄ amore fuit. *Post e⁹ oscu-
lū ⁊ nemine despiciat: qz post q̄ xps̄ v̄it ⁊
fidelib⁹ suis sp̄m̄ liberat] in fudit: ab ip̄is****

etiā angelis eccle honoraf. *Hinc est q̄ io.
sue angelū adorauit: iohāni vero volētī se
adorare dixit: Vide ne feceris: seruo tuus
sū: ⁊ vn⁹ fr̄m tuoz hñtū testimoniū iesu.*

*Sed qz venientē eccle suscepit synagoga
reppulit: q̄ itez eū in fine mūdi suscipiet ⁊
amabit. *Id̄ subsequit ecclesia ⁊ dicit:**

Apphendā te ⁊ ducā in do-
mū m̄ris mee: ⁊ ibi me docebis
⁊ dabo tibi poculū ex vino p̄di-
tū ⁊ mustū maloz gnatoz meoz.

Apphensū in domū m̄ris sue ducit: qz sy-
nagoge in fine mūdi xpm̄ in quē credit p̄-
dicabit. *Hic p̄ pdicationē eccle suscept⁹
fuerit ibi eccleaz docebat: qz se doceri gau-
debit: qñ synagoga tā idē corp⁹ fact⁹ eru-
diri secū videbit poculū ex vino p̄ditū ec-
clesia dabit: qz ipsi synagoge nouū testm̄i
cū veteri pdicabit: ⁊ q̄i vino poculū p̄ditū
qz dulcedinē euāgelij testm̄i legis legi que
aspsa est vt robustius teneat tinget. *Mu-
stū vero maloz granatoz suoz tribuet: qz
fortiū viroz q̄ vnitatē eccle etiā in marty-
rio tenuerūt: exēpla appōet: vt ad eoz silij
tudinē synagoga tardescat: ⁊ an̄ xpi p̄secu-
tiōib⁹ m̄rio p̄ductā roborata nō succubat
Cū em̄ fortiū pugnatoz victorias audie-
rit: ad eoz mutatoz pugnā subire nō ou-
bitabit. *Id̄ apte manifestat cū subligit:***

Leua eius sub capite meo: ⁊
dextera illius amplexabit me.]

Leua xpi vita p̄ns: dextera x̄o vita br̄a
hēt. *Caput autē n̄m̄ sp̄ualr̄ mens esse p̄h̄
bet. *Dicit ḡ synagoga pdicatioib⁹ eccle
iaz ouersa: exēplis tā roborata: imitatioe
subleuata: leua ei⁹ sub capite meo: ⁊ dex-
tera illi⁹ amplexabit me. ac si diceret. *Quā
nūc tanō xpi fidē teneo: ei⁹ ineffabilē gr̄az
experioz p̄cupiscibile: ⁊ quā desiderare ne-
sciebā dulcedinē sentio: tā trena oīa post-
pono: etiā ip̄az vitā carnis p̄ ei⁹ amore cō-
tēpno: ⁊ ad ei⁹ hñtudinē videndā: totū de-
si derijs abelo. *Doc̄ q̄ppe qd̄ rē alliq̄ ap̄ie
ctit: ip̄az quā amplexat̄ rē ex oī pte intra se
h̄re nō iḡrat. *Leua ḡ sub capite est: ⁊ dex-*****

tera amplexat: quoniam sancta anima mentem eam quam videt
 supponit: et eam quam non videt de conatu et vni-
 uersis cogitationibus appetit. Sicut quippe modo
 nonnulli qui tanto desiderio celestia sectantur: ut
 omnia visibilia pro nihilo reputent: mentem suam
 celestibus studiis sine intermissione occupent:
 nihil aliud agere libeat: quicquid extra spiritus
 sancti actionem est animi fastidiat: hanc solam dili-
 gat: cetera contempnat: nisi forte ea istis etiam
 cognoscat. Isti vero sub capite leuam habent: quam
 mentem erectam ad beatitudinem christi currentes vi-
 tam presentem sub se vident. Et dextera christi eos
 amplectat: quod ex parte eos dilectio celestis
 intra se retinet tunc. Quomodo quippe viri sancto
 otio delectantur: in quam vite beatitudinem per
 piscibiles per contemplationem proficiunt: in quam pre-
 latorum oculum cordis mundant: ut deum adhuc
 etiam in hac carne possint quantum habent infirmi-
 tati datum esse videant: et visione se illuminent
 suauitate reficiant. Isti illam beatitudinem iam ali-
 quantulum experiri: de qua in euangelio veri-
 tatis voce dicit: Beati mundo corde quoniam ipsi
 deum videbunt. Quod etiam futurum est iam in eis in-
 cipit compleri: quod si in hoc mundo adhuc in
 carne viuunt: iam tamen pro hoc quod maius est in eis
 extra carnem sunt. Ab his impletur quod per psal-
 mistam divina voce percipitur. Tacete et videte:
 quoniam ego sum deus. Hi enim qui sine mundi strepi-
 tu viuunt: reo mentem in dei visione pro deside-
 rium et contemplationem figunt. Et quoniam tales mul-
 ti ex synagoga in fine mundi ut credimus pro
 uersionem erunt bene ab himo dicitur intelli-
 git. Leua eius sub capite meo: et dextera
 illius amplexabitur me. De quibus et pro quibus
 sponsus loquitur consequenter.

**Adiuuro vos filie hierusalem: ne
 suscitatis neque euigilari faciatis
 dilectam donec ipsa velit.]**

Sed quod iam illud superius exposuimus iterum
 exponere recusamus. Sed de eadem synago-
 ga iam facta ecclesia filie hierusalem que am-
 mirantes interrogat et dicitur.

**Que est ista que ascendit de
 deserto delicias affluens innixa
 super dilectum suum.**

Secunda ecclesia vel quilibet sancta anima de deserto af-

cedit: quod in exilio habet peregrinationis posita
 ad celestia gaudia mentem et cogitationibus re-
 dit. Sicut et paulus dicebat. Hanc conuersatio
 in celis est. Delicias affluit: quod sancte scriptu-
 re meditationibus intendebat: celestis pabulo
 assidue mentem pascat: super dilectum innitit: quod
 in solis christi auxilio proficit: eo largiente ab
 exilio ad patriam transferret. Ipsa quippe veri-
 tas omnibus fidelibus ait: Sine me nihil pos-
 testis facere. Tunc vero accipit: ut ab infir-
 mis ad superiora a deserto ad regnum ascen-
 dere possit: manifestat dilectum cui subdit:

Sub arbore malo suscitauit te

Quid pro arbore malum: nisi sancta crux desig-
 nat: que malum illud sustinuit: de qua eadem
 sponsa in superioribus dicit: Sicut malum iter
 ligna siluay: sic dilectus meus iter filios. Sed
 sponsa sua christus sub arbore malo suscitauit
 quod in cruce posuit: subditam sibi ecclesiam ad vi-
 tam vocauit: ut a somno mortis resurgeret et
 cum illo se crucifigens ad nouam resurrectionem
 properaret. Tunc et apostolus cuius a se mortue di-
 cit: Surge quam dormis et exurge a mortuis: et
 illuminabit te christus. Et quibusdam quod iam surres-
 xerat. Tunc dicit. Si plurrexistis cum christo
 quam sursum sunt quare: sed quod in fidelibus synago-
 ge christum crucifixum. Ideo sequitur.

**Ibi corrupta est mater tua: ibi
 violata est genitrix tua.**

Sub arbore malo violata esse ecclesia dicitur:
 quod quoniam saluatore suo in ligno fixit: nefando
 scelere se corripit. Et sceleris magnitu-
 dinem inculturat: cum idem replicat dicens.

Ibi violata est genitrix tua.

Sed quoniam ad hoc cecitas in ista sancta ecclesia: ut ple-
 nitudo gentium intraret. Sed intranti ecclesie dicitur:

**Hec pone me ut sicutulum super cor
 pus tuum: ut sicutulum super brachium
 tuum.]**

Sup cor et super brachium sponse di-
 lecti ponit: quod in sancta anima quantum ab eo diligat
 et voluntate et actione designat. Si igitur quippe
 peccata mea interiorem et exterius christum porcat: quod
 dum in eius meditationibus assidue laborat: ex
 teriori actione eius imitari non cessat: quod eius di-
 lecta esse dubitari non debeat. De quo spon-
 sus ipse sponsus discipulis suis ait:

In hoc cognoscet omnes: quia vere mei discipuli estis: si dilectionem habueritis. De qua dilectione mox subdit.

Item: fortis est ut mors dilectio.

Bene proculdubio fortis ut mors dilectio esse perhibetur: quia dum per dilectionem a vicij mortificamur. Quod mors agit in sensibus corporis: hic agit dilectio in cupiditatibus mentis. Sunt enim nonnulli qui sic diligunt deum: ut omnia visibilia negligant: et dum in eternam mente tendunt: ad omnia temporalia pene insensibiles fiunt. In his nimirum: ut mors dilectio fortis existit: quia sicut mors exteriores corporis sensus ab omni proprio et naturali appetitu interficit: sic dilectio in talibus virtus omnia terrena desideria preterit: mentem alias intentam compellit. Huiusmodi mortuus et vivis dicebat apostolus: Mortuus enim estis: et vita vestra abscondita est cum christo in deo. Hi proculdubio vitam suam cum christo abscondunt: quia dum omnia que videmus postponunt in his que non videmus: in beatitudinem seculi christi veraciter et secrete vivunt: quia enim falsam vitam despiciunt que visibiliter apparet: in vita vero se abscondunt: que non nisi in invisibilibus oculis se manifestat. Potest tamen intelligi: ut hic de seipso christo dicat iniquitas: Pone me ut signaculum super cor tuum: ut signaculum super brachium tuum: quia fortis est ut mors dilectio. Ac si diceret: Dignus est ut in mente et actione signum dilectionis mee me ipsum tecum ferat: quia in fortitudine dilectionis tue mortem subijci ut tu que mortua in infidelitate eras: me circumfregis: in fidei novitate spiritualiter vivas: sed quia in cruce suspensus nequaquam fuisset: nisi ad magnam invidiam cor synagoge exarsisset. Ideo subdit.

Item: Dura ut inferus emulatio.

Emulatio quippe et in bonum et malum accipitur. In bonum enim accipitur sicut per apostolum dicitur: Emulati carissimata maiora. In malum autem assumitur: ubi per samuelem saul dicitur: Auferet a te regnum: et dabitur emulo tuo. Emulus quippe eius david dicitur: cui saul invidere non ignorat. dura est ergo ut inferus emulatio: quia synagoga christum ad inferos posse transmittere se putavit: eique ad

mortem corde misericorditer invidit: ut inferus emulatio dura extitit: quia sicut inferus sine misericordia quos tenet cruciat: sic iudaica plebs christum apprehedens: sine respectu pietatis ad mortem traherebat. De qua bene subditur.

Lampades eius lampades ignis: atque flammarum.

Sicut ignis qui incendit consumit: sic iudeos ab omni fidei virtute invidia sua destruxit. de quibus bene alibi dicitur: Et nunc ignis ad universarios consumit. Ac si diceret: Ante quam ad eternum ignem veniant: in presentia consumuntur: quia in se ipsi ignem in auidie portant: qui sine portantis combustione non potest. Hic ignis invidia flammam protulit: quia per exempla in quibus accensus est: etiam in gentibus usque ad christianorum martyria per mundum universum excrevit. Sed quia hic ignis invidie: hinc ignis charitatis se exulit. Ideo subdit.

Aque multe non poterunt extinguere charitatem: nec flumina obruent illam.

Charitate quippe sancti vinacis ardebant: quia in dei et proximi dilectione mirabiliter flagrabat. Hac charitate aque multe extinguere non poterant: quia quatecumque tribulationes eis fierent ad odium eos transmittere non valebant. Hic nimirum esset extinguere charitatem si in tribulationibus quas ingerebant ad dei aut proximi odium eos humiliare non potuissent. Sed cum aque dicte sint: quod rursum per flammam: nisi ipsarum aquarum incrementa et vivacitas intelligitur. Flumina quippe vias aquarum solere dici cognoscimus: flumina ergo maxime tribulationes accipiuntur: que dum per totum orbem super martyres ebullierunt ad extinguendum charitatis ignem gradum impetu confluerunt. Sed quia inter flumina adeo charitatis vigor vixit: ita ut potius flumina consumeret quam se ab illis extingui permetteret. Ideo multi etiam persecutorum ad eandem charitatem se convertunt: ut dimitteret quicquid in mundo possidebat: et seipsum morti daret quam patientibus crudeliter infererent. Unde et subdit.

Si dederit homo omnem sub-

stantia domus sue pro dilectione quasi nihil despiciet eam.]

Cum cupiditate terrene sibi deus non diligit: quia terrenus amor oculi cordis fordidat ne diuina claritas videatur. Contra quod in euangelio dicitur. Beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. Et iobes apostolus ait: Si quis diligit mundum non est charitas patris in eo. Nec enim mirum quomodo eum diligere poterit quem nescit. Aut quomodo eum scit: ad quem sciendum oculus cordis elaudit. Sed homo omnem substantiam domus sue pro dilectione dedit: quoniam quicquid in mundo possidet pro christo distribuit: ut abiciat quod ipedit deum diligat: et terro pulvere sollicitudinum oculos aperiat: ut deum videat. Et cum omnem substantiam dederit: quasi nihil eam despiciet: quia postquam oculum tenuerit: et deum aspexit: in illius visione quicquid possederat nihil illi pedit. Hoc apostolus fecerunt qui non solum possessa: sed etiam cupita ut christus sequerentur dimiserunt. Quibus ipse christus pro quo omnia dimiserat dicebat: Cum feceritis omnia que precepta sunt vobis dicite: Serui inuiles sumus: quod debui facere: fecimus. Sed quasi abiecta terrena subita non statim ad perfectionem ascendit: quia rebus exterioribus abnegatis restat etiam labor: ut idem ipse homo a semetipso abneget: quousque gradatim proficiat et quousque profectus non solum se sed et alios secum ad vitam trahat. **I**tem de noua et tenera adhuc ecclesia vel vna quousque anima consequenter dicit:

Soror nostra paruula est: et vbera non habet: quid faciemus sorori nostre in die quando alloquenda est? Sorore christi ecclesiam vocat: quia de ipsis apostolis dicebat: Ite dicite fratribus meis Soror autem paruula: vbera non habet: quoniam in solis apostolis ecclesia erat: in quibus seipsas vel alios nutrire lacte predicationis non poterat. Quid petrus aliis predicaret: cum seipsum discipulum christi in vniuersa acille voce detestando et iurando negaret? **P**ria ergo ecclesia vbera non habet: quia post resurrectionem in vna domo in clusa: inter persecutores suos non dico predicaret: sed et videri timebat. **C**onsequenter ergo dicit: **Q**uid faciemus sorori nostre

in die quando alloquenda est?]

Allocutus est christus sorore sua quoniam spiritu sancto super apostolos misit: et eis in interioribus loquens illos omnes mundi locas multiplici distributione docuit: sed a quibus hinc arere intelligendus est: quod omnia nouit: nisi a sanctis patribus antiquis quos ad querendum spiritum sanctum instigauit. **Q**ui bus eodem spiritu in questione eos induxit: respondet primus convenienter et ait:

Si murus est edificemus super eum propugnacula argentea.]

Quato spiritu sancto murus sancta ecclesia efficit: quia quod pus timida erat instructe eadem spiritu omnipotentis te ad resistendum aduersariis impenetrabiliter roborat. **Q**uod manifestat idem petrus sub acilla timida: mox principes rigidus quibus dicitur: **N**on habere os deo magis quam hominibus. **E**t iterum. **S**i iustus est nos potius audire quam deum iudicare. **E**t nos non possumus quod videmus et audimus non loqui. **E**t de ceteris discipulis scriptum est. **I**bant discipuli gaudentes a conspectu philippi: quoniam digni bitu sunt pro nomine iesu contumeliam pati. **E**cce qualis murus sancta ecclesia: quod modo tenerria: nec pedem cuiuslibet contumeliam sine sui lesione gerit. **N**on deo accepto mirabili artificio spiritus sancto vniuersi exercitatus assulunt: ille si pedem preterit super quam propugnacula edificat: quia ut non tantum se defendat: sed et propugnantes resistendo prosternat: miracula ei facere procedit: quia cum hostes viderit: ab eius aggressione iacula timentes terreat. **Q**ue pro propugnacula bene argentea esse probentur: quia ipsa miracula cum verbis predicationis donant. **E**t quia argenti sonus valde est metallus: argentea propugnacula erunt: quia per miracula sancti est verborum verba pro vniuersum mundum conualesceter et fidei predicatione inflexibiliter circumquaque diffunderet: quod manifestat psalmista dicens: **I**n omnem terram erunt sonus eorum: et in fines orbis terre verba eorum. **E**cquit.

Si ostium est copingamus illud tabulis cedrinis.]

Ostium etiam bene esse ecclesiam dicimus: quia ab ipso christo portatus aperietur et claudet ad accessum posse scimus. **O**stium proculdubio in suis partibus

uatozib' existit: qz per eos adit' ad vitā se nobis aperit. An z ipsi pmo pastori eccle dicit: **D**ōcēs ligaueris sup terrā erit ligatū z in celis: z qd cūq' solueris sup terrā erit solutū z in celis. **N**el ostiū in ipso capite suo existit: qz ipse de se veraciter dixit: **E**go sū ostiū. **O**stiū vero tabul' cedris cōpingit: qz scā ecclā fidē pdicās multitudinibus pplōz decorat z dū ppli varijs virtutib' aspūnt: vt v3 ali' de reb' q's possidet: indigetib' nec la tribuat: all' oīa abijciēs etiā a legitimo cōnubio se abstineat. **A**lius vero tm pfciat: vt alioz etiā pdicatoz fiat tanq' pictura multis colorib' sic ecclā multis distinctiōib' honestat: que scōspū zualescens: hilariter rūdet dicens: **S** Ego murus: z vbera mea sicut turris: ex quo facta sum corā eo quasi pacem reperiens.]

Vbera sua sicut turri hūit: ex q' pacē corā spōso reppit: qz postq' sub ipso spū pacis accepit pdicatores rēplatiōe altos z robore inflexibiles nutrit. **S**ed quid est q' nō ait pacē: sed q'si pacē replez: nisi qz dū in h' mūdo sum' a petō otodis nō desistim': z q' diu cū pōo viuim' pacē perfeāz cū illo q' sine pctō in carne vixit: nō hēmus. **S**z q' tantillā pacē quā hēim' p ipm mediatorē dei z hoim tenem'. **I**o subdit.

Vinea fuit pacifico i ea que habet populos: tradidit eā custodibus.] **I**pe vero pacificus noster est: qz p ipm deo oē gen' hūanū recōciliatū est. **H**uic pacifico vinea fuit: qz in labor: pceptoz carnaliū synagogā plārauit de qua dicit: **V**inea dñi sabaoth dom' isrl'. **Q**ue vinea in ea q' h3 ppos exirit: qz in lege posita est q' multos ppos se collegit. **D**e q'bus popul' dicit: **P**op' i meditati sē in ania. **H**ac vinea custodib' tradidit: qz synagogā moyse: z ceteris p'ribus custo: sic dā subiecit. **D**e qua bene subdit.

Vir affert pro fructu eius mille argenteos.]

Hec vinea fructū prulit: qz ex synagoga boi' ille magn' i q' de terra pmissiōis aliat' est: xps v3 iesus p hūanitatē pcessit. **D**e quo fructu p' ad dauid ait: **D**e fructu v'etris tui ponā sup sedē. **A**n z aplus scribit. **Q**uoz p'ces z ex q'bus xpus. **P**er argēteos xō in hoc loco oēm terrenā subaz intelligim'. **D**e qua petr' elemosynā petēti claudo dicebat: **A**rgenti z aux nō est mibi. **P**ro fructū vinee vir mille argēteos affert: qz q'sis virilit' in fide quā suscepit: seipm: z oīa que h3 libēt' mēte perfecte z oīa frena dimittit: vt xpm veracit' habeat. **M**illenari' em pfect' est numerus. **I**o p eū pfectio rei cuiuslibz dem'at. **D**os argēteos in pmitia ecclā illi offerēbat: de qb' i actib' aplōz scriptū est. **Q**uotq' aut' possessores agroz aut domoz erāt v'edebāt: z offerētes ponebāt ad pedes aplōz p'cia eoz q' vendebāt. **I**ti pgregati aliā vineā v3 factā ecclā ex se ipis pstruxerūt: z vt boni agricole sanguie suo ppagauerūt: z pdicatioibus v'qz ad fines terre dilatauerūt: vt iā mundū pene vniuersū impleāt: et fructū locata agricolis suis templibus reddat. **A**nde in euāgelio dicit: **M**alos male perdat: z vineā suam locabit alijs agricolis: qui reddāt ei fructū templibus suis. **D**e qua vinea iam bonis locata ipe pacificus dicit:

Vinea mea coram me est.]

Cor in ipso vinea sua existit: quia perditis malis agricolis sanctā ecclēsiā per bonos doctores: respectu benigno erudit. **C**ui dicit:

Mille tui pacisci z ducentis his qui custodiūt fructus eius.

Qui sunt isti pacisci: qui mille dicuntur esse z ducēti: nisi illi superiores argēteos: quos perferre dimittim' pacē per eoz rū distributionē cum sanctis nobis ipis acquirimus. **A**nde z in euāgelio dñs precipit. **F**acite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cum defeceritis recepti ant vos in eterna tabernacula. **S**ed quid per ducētos intelligimus: nisi duplicem

